SOLIN 2026: OBLJETNICE JELENE I ZVONIMIRA

Postoje mjesta koja nisu samo obična mjesta. Postoje mjesta koja postanu sjećanje jednog naroda i postanu na poseban način sveta mjesta jer su u njih utkane mnoge molitve, nade, suze i vjera tolikih naraštaja. Među takva mjesta spada i ovaj prostor Gospina otoka.

Ovdje je, prije gotovo 11 stoljeća, hrvatska kraljica Jelena podigla crkvu koja bi posvećena Blaženoj Djevici Mariji, zasigurno i po kraljičinoj želji. To je prva poznata crkva posvećena Blaženoj Djevici Mariji koju su sagradili Hrvati. Stoga možemo reći da je ovdje nastalo nešto mnogo veće od kamena i zidova. Ovdje je naš narod svoju budućnost stavio pred Boga i pod zagovor Djevice Marije.

I danas, nakon 1050 godina od smrti kraljice Jelene i 950 godina od krunidbe kralja Zvonimira, ne pitamo se samo što se ovdje dogodilo, nego se prije svega pitamo: Što nam Bog danas govori po onome što se ovdje dogodilo prije toliko stoljeća?

Jer ako danas samo gledamo u prošlost, a ne dopuštamo da nas prošlost pouči i mijenja, onda je naša proslava samo izvana lijepa svečanost. Ali ako nam prošlost postane ispit savjesti, onda ovo slavlje postaje istinska molitva.

Kraljica Jelena ostavila je iza sebe crkvu. Ali je ostavila i nešto što je možda još važnije: ostavila je sliku vlasti koja služi slabima. Ona je ovdje gradila crkvu, ali i još više: gradila je narod i njegovu budućnost.

Na njezinu nadgrobnom kamenu ostala je napisana jedna izvanredna rečenica koja veli da je ona bila „majka sirota i zaštitnica udovica". Kakav neobičan opis jedne kraljice!

Moglo je na njezinu grobu pisati da je bila moćna kraljica. Da je pripadala kraljevskoj kući. Da je imala bogatstvo i ugled.

Ali u središtu pozornosti nije ništa od toga. Ona je ostala zapamćena po tome kako se odnosila prema onima koji nisu imali nikakvu moć. Ona je za njih bila majka i zaštitnica.

To je uistinu evanđelje koje je zapisano u nekoj političkoj povelji. Jer jasno poručuje da se pred Bogom veličina čovjeka ne mjeri samo onim što on ima, nego i onim što on čini za onoga koji nema.

Kraljica Jelena kao da nam danas govori: „Država je jaka onoliko koliko su zaštićeni njezini najslabiji članovi."

A koliko su nam danas zaštićeni najslabiji članovi? Koliko su zaštićena djeca, fizički i duhovno? Jesu li zaštićena od nasilja, iskorištavanja i sadržaja koji mogu raniti njihovu nevinost i dostojanstvo?

Kraljica Jelena nas nadalje danas pita: Kako nam žive stariji i bolesni ljudi? Kakva je briga za njih? Ima li ih tko posjećivati i čuti? Ima li siromašan čovjek pred sobom nadu ili samo zatvorena vrata? Ima li udovica osjećaj da je zaštićena? Imaju li obitelji mogućnost dostojanstveno živjeti?

Ta pitanja, koja izviru iz njezina nadgrobnog natpisa, pokazuju kako je kraljica Jelena i danas jako suvremena. Jer siromaštvo nije nestalo. Osamljenost nije nestala. Siročad nisu nestala. Udovice nisu nestale. Ljudi koji žive na rubu društva nisu nestali.

Promijenila su se otada vremena i okolnosti, ali je čovjekova potreba za zaštitom ostala ista.

Na ovom je mjestu kraljica Jelena podigla crkvu posvećenu Gospi. To nije bila slučajnost, nego svjesni izbor. Jer Marija nam je učiteljica u vjeri. Ona nam je od Isusa darovana za majku. A majka je uvijek najbolja zaštitnica i pomoćnica na životnom putu. Nitko te ne može voljeti više od majke!

Crkva, koju je kraljica Jelena gradila zajedno s narodom, nije podignuta zato da bi se poslije divili zdanju koje je izgrađeno. Cilj je bio sagraditi sveti prostor kao mjesto posebnog susreta naroda i pojedinca sa svojim Bogom. To je mjesto gdje će ljudi dolaziti i stavljati pred Boga i zagovor Djevice svoje patnje i strahove, ali i nalaziti snagu i utjehu u svim životnim nevoljama.

Jelena, kao žena vjere, i pored najbolje želje da zaštiti najslabije, bila je svjesna da to ne može učiniti sama. Nužna je i pomoć Neba. Pomoć koja će biti najjači oslonac za slabe i pomoć koja će duhovno izgrađivati jake da se nikada ne udalje od slabih.

I zato nije slučajno da je kraljica Jelena upravo ovdje željela ostaviti trag svoje vjere. Jer čovjek može graditi zidove, ali samo Bog može graditi srce. Možemo graditi kuće, ceste, škole, bolnice, institucije i sustave. Sve je to potrebno. Ali ostaje pitanje: Gradimo li i čovjeka?

Jer čovjek može imati puno novca, a biti siromašan ljubavlju; može imati slobodu, a postati rob najrazličitijih ovisnosti. Koliko takvih imamo danas?

Koliko je opet osoba koje ne trpe zbog materijalnog siromaštva, ali su duboko nesretne jer ne nalaze smisao životu; znamo dobro koliko je onih koji imaju tisuće kontakata u mobitelima i računalima, ali nemaju ni jednu osobu kojoj se mogu povjeriti i reći svoju bol.

Zato nam Gospin otok danas poručuje: Ne gradite samo ono što će trajati u kamenu! Gradite ono što će trajati u srcu čovjeka!

Gradite vjeru i obitelj! Gradite povjerenje i zajedništvo! Gradite dobrotu i poštenje! Gradite savjest! Gradite čovjeka!

Ovdje dolazimo do druge velike obljetnice. Prije 950 godina, nedaleko odavde, u crkvi svetog Petra i Mojsija, okrunjen je kralj Dmitar Zvonimir, i tu je dao Papi svoju prisegu.

Što bi čovjek očekivao da bude u središtu jedne kraljevske prisege? Vojska, moć, porezi, teritorij, bogatstvo… U Zvonimirovoj prisezi naglasak je na posve nečemu drugome.

Kralj obećava da će promicati pravdu, štititi siromahe, udovice i siročad, braniti Crkvu, čuvati brak, protiviti se prodaji ljudi, biti pravičan u svemu.

Kako je nevjerojatno da ono što je kralj obećao prije gotovo tisuću godina i danas zvuči kao program koji bi trebao stajati pred svakim čovjekom koji ima odgovornost za druge!

Zvonimir nam jasno poručuje: Vlast ne smije biti prvenstveno privilegij. Vlast je prije svega odgovornost. Tko ima veću moć, mora imati i veću odgovornost.

Koliko je danas aktualna ta Zvonimirova prisega! Poslušajmo još jednom neke naglaske iz te prisege. U njoj on obećava: „Zaštićivat ću siromahe, udovice i siročad, bit ću pravičan u svemu." Je li to samo srednjovjekovna rečenica? Nije.

To je poruka koja i danas ima izvanrednu težinu i aktualnost. Usprkos velikom napretku čovječanstva, siromaštvo ni danas nije nestalo. Samo je promijenilo lica.

Postoji materijalno siromaštvo, ali postoji i siromaštvo duha. Postoji čovjek koji nema kruha, ali postoji i čovjek koji nema nade. Postoji čovjek koji nema novca, ali postoji i čovjek koji nema nikoga. Postoji čovjek koji nema dom, ali postoji i onaj koji ima kuću, a nema obiteljsku toplinu.

Svi ti oblici siromaštva čine čovjeka nesretnim i traže kršćanski angažman. Suzbijanje siromaštva nije obaveza samo vlasti, nego svakog čovjeka, napose kršćanina.

Nadalje, Zvonimir obećava: „Protivit ću se prodaji ljudi." Zvonimir je prije devet i pol stoljeća govorio protiv trgovanja ljudima. Zar i danas to zlo nije jako prisutno?

Danas ljudi, doduše, više nisu prodavani na tržnici kao nekoć, ali postoji trgovina ljudima na druge načine: seksualno iskorištavanje, prisilni rad, trgovanje migrantima, iskorištavanje nemoćnih.

A postoji i još jedna, tiša vrsta ropstva, a ta je da čovjek često može biti pretvoren u broj, u radnu snagu, u potrošača, u statistiku, u glas na izborima.

Čovjek ne može biti roba, on ima svoje dostojanstvo koje mu se ne smije oduzeti.

Zvonimir također obećava: „Štitit ću brak."

Znamo dobro koliko je to danas osjetljiva tema. Kako je važno i danas zauzimati se za dostojanstvo braka i obitelji. Od toga zavisi budućnost svakog naroda. A znamo kako se ove vrijednosti danas često pretvaraju u ideologiju i manipulaciju.

Zato je briga za obitelj zapravo briga za čovjeka. A kada je obitelj ranjena, ranjeno je društvo. Kada se raspada povjerenje među najbližima, teško je graditi povjerenje među ljudima.

Zato je potrebno čuvati brak i obitelj, ali istodobno i pružati pomoć obiteljima koje nose svoje križeve, jer nijedna obitelj nije bez poteškoća.

Lako možemo zapaziti kako se od Jelene do Zvonimira proteže ista poruka, s istom poveznicom:

Jelena: „majka sirota i zaštitnica udovica".

Zvonimir: „Zaštićivat ću siromahe, udovice i siročad".

Jedno stoljeće između njih. Ali ista evanđeoska logika: velik si onda kada štitiš onoga koji je slabiji od tebe. To je možda najvažnija poruka ovog dana.

Evo tu se susreću Jelena i Zvonimir. Oboje nas pitaju: Što ćete vi ostaviti iza sebe?

Mnogo se toga od njihova vremena do danas promijenilo. Nemamo više srednjovjekovne kraljeve ni kraljice. Imamo demokratsku drža-

vu, drukčije društvo, drukčiji način života, nove mogućnosti i golem tehnološki napredak.

Ali čovjek se u svojoj biti nije toliko promijenio.

I danas imamo siromašne, usamljene, ranjene i odbačene. I danas imamo toliko obitelji koje se rastaču, obitelji kojima treba pomoć i zaštita. I danas nam nedostaje povjerenja, zajedništva i odgovornosti. I danas se postavlja isto pitanje: Hoćemo li generacijama iza sebe ostaviti bolje društvo nego što je naše?

Zato danas ne trebamo samo gledati prema prošlosti. Trebamo dopustiti da nas prošlost ispita. Ako je kraljica Jelena mogla ostaviti trag brigom za potrebite, a Zvonimir odgovornošću za narod, što ćemo mi ostaviti svojoj djeci?

Ne moramo biti kraljevi ni kraljice. Dovoljno je biti dobar čovjek, autentičan kršćanin, odgovoran roditelj, pošten građanin i čovjek koji ne okreće glavu od tuđe nevolje.

Zato nam je Gospin otok puno više od arheološkog lokaliteta. To je mjesto našeg ispita savjesti i mjesto novih odluka. Odluka da ćemo se truditi da budućim naraštajima ostavimo društvo u kojem će biti više istine, više poštenja, više zajedništva i ljubavi.

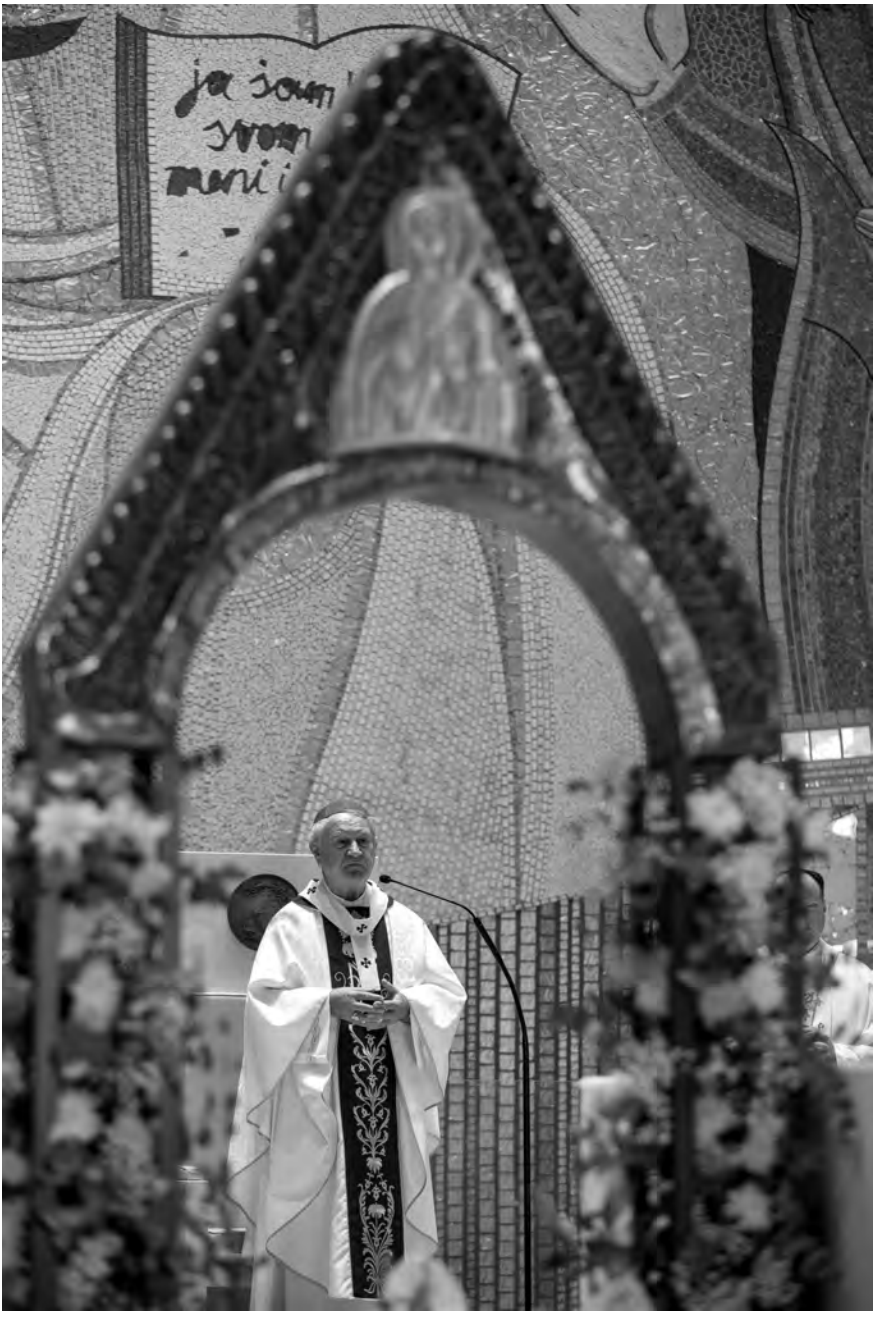
Možemo biti ponosni na svoju povijest. Ali ta nas povijest pita: Jesmo li danas na tragu onih vrijednosti za koje su se u prošlosti zalagale vođe našeg naroda?

Oni su štitili siromahe: koliko ih štitimo mi? Oni branili dostojanstvo čovjeka: branimo li ga mi? Oni su svoju vlast razumjeli kao služenje: kako mi razumijemo svoju vlast i moć? Oni su svoju budućnost povjeravali Bogu: kome mi povjeravamo svoju budućnost?

Kraljica Jelena i kralj Zvonimir pripadaju našoj povijesti. Ali pitanja koja nam postavljaju pripadaju našoj sadašnjosti.

Molimo na ovom mjestu za naš narod, za budućnost naše domovine, da je uz Božju pomoć, i uz zagovor Odvjetnice Hrvatske, učinimo boljom za one koji dolaze iza nas. Bit ćemo tako dostojna djeca svojih predaka. Amen.

Propovijed mons. Zdenka Križića prigodom 1050. obljetnice smrti hrvatske kraljice Jelene, 950. obljetnice krunidbe kralja Dmitra Zvonimira i 50. obljetnice velikoga solinskog slavlja iz 1976. godine, na svečanom euharistijskom slavlju 10. listopada 2026. u crkvi Svete obitelji na Gospinu otoku u Solinu.

Splitsko-makarski nadbiskup mons. Zdenko Križić